GRONDEN

DER

Hebreeuwsche Taal,

VOORGESTELD IN VRAGEN EN ANTWOORDEN,
TEN DIENSTEN DER NEDERLANDSCHE
ISRAËLIETISCHE JEUGD.

DOOR

M. S. van Veen,
Onderwijzer te *Tiel*.

nav

unknown to St. Bibl. H.

GRONDEN

DER

HEBREEUWSCHE TAAL,

VOORGESTELD IN VRAGEN EN ANTWOORDEN, TEN DIENSTE DER NEDERLANDSCHE ISRAËLIETISCHE JEUGD.

DOOR

M. S. van Veen,

ONDERWIJZER TE *TIEL*.

TIEL,

BIJ C. CAMPAGNE.

1839.

DEN WELEERWAARDEN HEER

S. Lehmans,

OPPERRABIJN, INSPECTEUR

DER PROVINCIE *GELDERLAND*, RESSORT

NIJMEGEN,

WORDEN DEZE WEINIGE BLADEN ALS EEN BLIJK VAN WARE HOOGACHTING OPGEDRAGEN

DOOR

ZIJN EW. DW. DIENAAR,

Den Schrijver.

Het strekt mij tot geen geringe eer en genoegen, Weleerwaarde Heer! *dit werkje, ten bewijze van UEw. goedkeuring over hetzelve, aan UEw. te mogen opdragen; voor welke goedgunstige toestemming ik UEw. hiermede openlijk mijnen dank betuige.*

Het was aan den eenen kant de erkenning van de noodzakelijkheid der beoefening van de gronden onzer taal, voor de Israëlietische jeugd, en aan den anderen kant de klagte van velen mijner geachte ambtgenooten over het bestaande gebrek aan eene beknopte handleiding ter bereiking van het gemelde doel, die mij deden besluiten mijne krachten daaraan te beproeven, en mijne ledige uren te besteden tot nut mijner jeugdige geloofsgenooten. Daartoe kwam mij de bewerking van deze eerste beginselen, onder vragen en antwoorden, voor, de geschiktste en voor het jeugdige verstand meest bevattelijke wijze van onderrigt te zijn. Zoo ver de beknoptheid van dit werkje zulks toeliet, heb ik getracht, een zoo veel mogelijk volledig zamenstel van de eerste gronden onzer taal te leveren; en, zoo aan hetzelve eens de eer

mogt te beurt vallen, dat een herdruk van hetzelve noodzakelijk werd, alsdan zou ik het gaarne vermeerderen met volledige tafels van vervoeging der werkwoorden, van verbuiging der zelfstandige naamwoorden, alsmede van een beknopt woordenboekje.

Ik eindig met den opregten wensch, dat deze mijn geringe arbeid ook maar eenigzins door eenen gunstigen uitslag moge bekroond worden, en dat het den God onzer Vaderen behagen moge, UEw. dierbaar leven nog lang te sparen tot heil Uwer Gemeente en tot nut en vreugde Uwer vrienden, tot welke het zich een eer rekent te behooren

TIEL, Augustus 1839.

UEw. Dv. Dienaar,

M. S. van Veen.

EERSTE AFDEELING.

OVER DE LETTERS.

Eerste Les.

Vrage. *Hoeveel letters heeft de Hebreeuwsche taal?*

Antw. Twee en twintig letters, als:

Aleph	א.	Lamed	ל.
Beth	ב.	Mem	מ ם.
Gimel	ג.	Num	נ ן.
Daleth	ד.	Samech	ס.
He	ה.	Ain	ע.
Vau	ו.	Pe	פ ף.
Zain	ז.	Tsade	צ ץ.
Chet	ח.	Koph	ק.
Tet	ט.	Resch	ר.
Jot	י.	Schin	ש.
Kaph	כ ך.	Tau	ת.

Vijf derzelve zijn *dubbel*, als: ך ם ן ף ץ, en deze worden als *eind-* of *sluit-letters* gebruikt.

Vr. *Wat is er nog meer bij de letters op te merken?*

Antw. Dat de שׁ wordt onderscheiden in שׂ als het *duitsche sch*, zoo een stip op het regter kopje staat, en

in שׂ *zachte ſ*, zoo het stipje op het linker kopje staat. Ook de letters ב כ פ ת hebben eene *zachte* uitspraak *zonder stipje* er in, en eene *harde* uitspraak *met een stipje.*

Vr. *Hoe worden de letters verdeeld?*

Antw. In 5 klassen, naar de 5 spraakwerktuigen, waardoor zij voortgebragt worden, als:

1°. אהחע met *de keel.*
2°. גיכק met *het gehemelte.*
3°. דטלנת met *de tong.*
4°. זסצרש met *de tanden.*
5°. בומף met *de lippen.*

Vr. *Is het noodzakelijk deze verdeeling te weten?*

Antw. Ja, omdat de letters van *hetzelfde* spraakwerktuig zich onderling verwisselen zonder zinstoring, als: בְּזַר voor פְּזַר enz. (*)

Tweede Les.

OVER DE KLANKEN.

Vr. *Vermits alle letters medeklinkers zijn, waardoor worden dan de klanken gevormd?*

Antw. Door teekens, bestaande in stippen en streepjes, die bij de letters geplaatst worden.

Vr.

(*) Zoo wel hier als bij alle regelen blijft het den onderwijzer overgelaten met meerdere voorbeelden op te helderen.

Vr. *Hoeveel klanken heeft de Hebreeuwsche taal?*

Antw. Tien, namelijk vijf lange of hoofd-, en vijf korte of afgeleide klanken; deze zijn:

Hoofd- of lange klanken.				*Korte of afgeleide klanken.*			
oo aa	אָ	קָמָץ		a a	אַ	פַּתַח	
ei ee	אֵי	צֵירִי		e e	אֶ	סֶגוֹל	
ie ie	אִי	חִירִק		i i	אִ	חִירִק	
ou oo	אוֹ	חוֹלָם		o o	אָ	קָמָץ חָטוּף	
oe oe	אוּ	מְלֹאפִים		oe oe	אֻ	שׁוּרִק	

Vr. *Wat is het verschil tusschen eenen* langen *en eenen* korten *klank?*

Antw. Na eenen langen klank komt gewoonlijk eene onmerkbaar rustende letter, en na eenen korten klank eene merkbaar rustende letter.

Vr. *Kan het overgestelde plaats hebben?*

Antw. Ja, als er het toonteeken bijkomt.

Vr. *Hoe worden de klanken nog meer verdeeld?*

Antw. In zuivere en gemengde, namelijk:

1°. Een lange klank zonder klemtoon is altijd zuiver.

2°. Een lange klank met den klemtoon kan gemengd zijn.

3°. Een korte klank zonder klemtoon is altijd gemengd.

4°. Een korte klank met den klemtoon kan ook zuiver zijn.

Derde Les.

OVER DE שְׁוָא.

Vr. *Hoe wordt de* שְׁוָא *verdeeld?*

Antw. In bewegende שְׁ״נַע en rustende שְׁ״נַח, namelijk aan het begin van het woord komt een שׁ״נַע en aan het einde des woords een שׁ״נַח.

Vr. *Komt altijd op het einde eens woords, zoo hetzelve eindigt met eene merkbaar rustende letter, een* שׁ״נַח ?

Antw. Neen, enkel in de ך en zoo het woord op twee medeklinkers stuit.

Vr. *Kan onder alle letters eene zuivere* שׁ״נַע *komen?*

Antw. Onder de letters אהחע kan geen שׁ״נַע komen, en zoo dezelve er eene vereischen, komt er een סֶגוֹל, פַּתַח of קָמֶץ bij, en deze wordt genoemd חַטּוּף.

Vr. *Indien er dan een zuivere* שְׁוָא *onder de keelletters komt, wat is dit voor een* שְׁוָא ?

Antw. Altijd een שׁ״נַח.

Vr. *Hoe kan men weten wat eene* שׁ״נַע *is?*

Antw. 1°. Zoo zij komt aan het begin eens woords.

2°. Als twee שְׁוָאוֹת onmiddellijk op elkander volgen, is de tweede een שׁ״נַע.

3°. Als de שְׁוָא voorafgegaan wordt door de מֶתֶג.

4°. Na eene תְּ־קַלָּה.

5°.

5°. Zoo er eene der letters בגדכפת na komt zonder דָּגֵשׁ.

6°. Na een verbindend toonteeken, zoo er twee toonteekens in een woord komen.

7° Na een toonteeken, dat achteruit geplaatst is נָסוֹג אָחוֹר.

8°. Onder een letter waar een דָּגֵשׁ in staat.

9°. Onder de eerste van twee gelijke letters.

Vr. *Wat zijn de kenteekens van een* שְׁוָא נָח ?

Antw. 1°. Na eenen korten klank.

2°. Na een toonteeken, dat oorspronkelijk op zijne regte plaats staat.

3°. Op het einde eens woords.

Vierde Les.

OVER DE KLANKEN, DIE ZICH ONDERLING EN IN EEN שְׁוָא VERANDEREN.

Vr. *Wat is ten aanzien der klanken nog op te merken?*

Antw. Dat de klanken in een שְׁוָא veranderen, en ook omgekeerd.

Vr. *Welke regels hebben hieromtrent plaats?*

Antw. 1°. Wanneer door bijvoeging eener letter het toonteeken naar het einde des woords verplaatst is, behoort één der klanken in een שְׁוָא te veranderen.

2°. De derde klank van het toonteeken (achteruit tel-

tellende) is meest onderhevig in een שְׁוָא te veranderen.

3°. Ook verandert de שְׁוָא wel eens in eenen klank en wordt alsdan een תְּנַקָּלָה ligte klank genoemd.

Vr. *Hoe kan men weten wat een ligte klank is?*

Antw. Na eenen ligten klank komt geene merkbaar of onmerkbaar rustende letter, en de שְׁוָא die er op volgt is een שְׁנַע.

Vr. *Hoe kan men den korten klank* קָמֶץ *van den langen onderscheiden?*

Antw. 1°. Wanneer er eene merkbaar rustende letter of ד״ח op volgt, zonder dat er de toon bijkomt.

2°. Zoo zij komt in plaats van den langen klank חוֹלָם.

Vr. *Wat is een* פַּתַח גְּנוּבָה?

Antw. Daar de הח״ע niet als onmerkbaar rustend, behalve na de קָמֶץ kunnen komen, ontvangen zij een פַּתַח, welke als dan גְּנוּבָה gestolen of gesloken wordt genoemd.

Vr. *Hoe wordt dezelve uitgesproken?*

Antw Met de voorafgaande rustende letter, die krachtens den langen klank als נָסְתָּר voorkomt, zij mogen geschreven zijn of niet.

Vijfde Les.

OVER DE דָּגֵשׁ EN מַפִּיק.

Vr. *Wat is een* דָּגֵשׁ?

Antw. Een stip in de letter.

Vr.

Vr. *Hoe wordt dezelve verdeeld?*

Antw. In ד״קל ligte en in חָזָק sterke דָּגֵשׁ.

Vr. *Waar komt een* ד׳ק *te staan?*

Antw. In de letters בגדכפת in het begin van een woord, of midden in een woord, na een שׁ״נח.

Vr. *Wat beduidt een* ד״ק?

Antw. Niets, het staat slechts om de uitspraak te verligten.

Vr. *Wat beduidt een* ד״ח?

Antw. 1°. Om de weglating eener letter aan te duiden.

2°. Na de bepalende יִדִיעָה ה bij de naamwoorden.

3°. Na de tijdveranderende ו הִיפּוּךְ, die den toekomenden tijd in den verledenen verandert.

4°. Op de vormen פִּעֵל, הִפְעִיל en הִתְפָּעֵל.

5°. Ook om de welluidendheid in de ך aan het einde des woords.

Vr. *Wat is een* מַפִּיק?

Antw. Een stip in de ה aan het einde des woords, die dezelve merkbaar doet uitspreken.

Vr. *Komt altijd in de letters* בגדכפת *een* ד״ק *in het begin des woords?*

Antw. Zoo het voorgaande woord eindigt op ééne der letters אהוי kan er geen דָּגֵשׁ in komen.

Vr. *In welke gevallen kan er als dan toch wel een* דָּגֵשׁ *in komen?*

Antw. 1°. מַפִּיק Indien de letter אהוי, waarmede het

het voorgaande woord eindigt, merkbaar wordt uitgesproken, als: אֵלָיו פִּי.

2°. מַפְסִיק Wanneer het woord, dat met één der letters א ה ו י eindigt., een redenscheidend toonteeken heeft, als: וּנְקֵבָה בָרָא.

3°. דְּחִיק Indien het woord door een מַקִּיף verbonden is, en het eerste woord met een ה eindigt, of wel zoo het toonteeken des eersten woords van de laatste lettergreep naar de voorlaatste verschoven is, als: עֹשֶׂה כֹּל מַה־בֶּצַע enz.

4°. אָתָא־מֵרָחוֹק Als het eerste woord eindigt met eene rustende ה, voorafgegaan door een קָמָץ, welke ה noch tot het grondwoord behoort, noch het vrouwelijk geslacht aanduidt, en het toonteeken oorspronkelijk zonder verplaatsing op de voorlaatste lettergreep staat, terwijl het toonteeken op de eerste lettergreep komt.

5°. הַדּוֹמוֹת Zoo het tweede woord met twee gelijke letters van eene der letters ב ג ד כ פ ת begint, of met במ of בפ.

Zesde Les.

OVER HET TOONTEEKEN נְגִינָה EN DEN KLEMTOON מֶתֶג.

Vr. *Wat is nog bij de woorden op te merken?*

Antw. Het toonteeken; alle woorden, die met geen

מַקִּיף־

מַקִּיף־ (*) verbonden zijn, hebben een toonteeken.

Vr. *Waartoe dienen de toonteekens?*

Antw. Om de lettergrepen aan te wijzen, die den klemtoon moeten hebben, als ook om de meerdere of mindere rust aan te wijzen, en om gezongen te worden, waarom zij ook redegevende zangteekens טְעָמִים heeten.

Vr. *Hoe worden zij onderscheiden?*

Antw. In verbindende מְשָׁרְתִים en in scheidende מַפְסִיקִים; namelijk *alle* toonteekens zijn scheidende, behalve *acht*, welke verbindende zijn. Deze zijn:

מַהֲפַךְ׃ מֵרְכָא׃ ת״קְטַנָּה׃ מוּנַח׃ מֵרְכָא כְפוּלָה׃ יֶרֶךְ בֶּן יוֹמָא׃ קַדְמָא׃ דַּרְגָּא׃

Vr. *Waar behoort het toonteeken te staan?*

Antw. Bij de laatste lettergreep des woords, dan noemt men het מִלְרַע, staat het bij de voorlaatste, dan heet het מִלְעֵיל.

Vr. *Hoe kan men weten waar hetzelve behoort te staan?*

Antw. Door de volgende bepalingen:

Bij de Werkwoorden.

1°. Oorspronkelijk behoort de tweede grond-letter den toon te hebben, doch is dit een שְׂוָא, dan komt zij op den derden. 2°.

(*) Niet regt wetende waaronder de מַקַּף־ te rangschikken, blijft het den onderwijzer overgelaten den leerling eene verklaring hiervan te geven.

2°. Zoo bij het eind eens woords de שְׁוָא in eenen klank overgaat, komt er de toon bij.

3o. De tweede persoon in het meervoud heeft altijd den toon bij den uitgang.

4°. De eerste en tweede persoon in den verledenen tijd, door de ן in den toekomenden tijd geplaatst, hebben den toon bij de aanhangsels תִּי en תֶּן.

5°. Bij de werkwoorden, wier laatste wortel-letter een א of ה is, heeft de tweede den toon.

6°. Zoo de tweede wortel-letter een נָסְתָּר is, of de eerste en de tweede gelijke letters zijn, heeft de eerste den toon.

7°. Indien de eerste letter de derde klank van de laatste af is, bekomt de derde den toon.

8°. De toekomende tijden, die naar den gemelden regel מִלְרַע behooren te wezen, worden door de tijdveranderende ו, מִלְעֵיל, mits er na den toon een נִרְאֶה komt; echter heeft dit geen plaats, als de voorlaatste de lange חִירִק heeft; bij de eerste persoon blijft de toon מִלְעֵיל.

Bij de zelfstandige naamwoorden.

1°. Een naamwoord, welks laatste klank oorspronkelijk lang is, zij moge zuiver of gemengd zijn, heeft den toon מִלְרַע.

2°. Indien er zonder noodzakelijkheid een נָסְתָּר bijgevoegd is, die op het wortel-woord volgt, is de toon מִלְעֵיל.

3°.

3°. Wanneer een ה op het einde komt om de rigting naar eene plaats aan te duiden, of bij een overtollige י, komen zij onder den algemeenen regel.

4°. Een naamwoord, welks laatste lettergreep kort en gemengd is, zijnde de voorlaatste zuiver, onverschillig of zij lang of kort is, heeft den toon מִלְעֵיל.

5°. Zoo een פַּתַח in plaats van de קָמֶץ komt, is de toon מִלְרַע.

6°. Zoo de laatste en voorlaatste klanken gemengd kort zijn, is de toon מִלְרַע.

7°. Zoo de laatste kort en zuiver, en de voorlaatste lang of gemengd kort is, is de toon מִלְרַע, doch zoo de voorlaatste ook zuiver is, is de toon מִלְעֵיל.

Bij de aanhangsels.

1°. Bij de aanhangsels ־י, ־ַי, ־ָה, ־וֹ, ־ָן, ־ָם, ־ֶם, ־ֵן, ־ֶן en ־ֵם is de toon מִלְרַע.

2°. Bij de aanhangsels ־נִי, ־נוּ, ־הוּ, ־הָ, ־תֶם en ־תֵּן is de toon מִלְעֵיל.

3°. Wanneer het aanhangsel הַ voorafgegaan wordt van een שְׁוָא is de toon מִלְרַע.

Vr. *Wanneer vinde het achteruitplaatsen der toon geen plaats?*

Antw. 1°. Wanneer de eerste toon redenscheidend is.

2°. Zoo de beide toonteekens verbindend zijn.

3°. Zoo het woord slechts twee lettergrepen heeft en het voorgaande de toon מִלְרַע is.

4°. Als de laatste klank gemengd lang is.

5°. Wanneer de voorlaatste gemengd is.

6°. Bij de uitgangen תֶּם, תֶּן, כֶּם en כֶּן.

7°. Indien het met het voorgaande door een מַקֵּף verbonden is.

Vr. *Wat behoort de derde lettergreep van het toonteeken te hebben?*

Antw. Den klemtoon מֻתְּג, bestaande uit een klein streepje; ook behoort hij vóór de שְׁוָא־נַע, en op het eind des woords, waarvan de eerste klank gemengd lang is, zonder dat er de toon bij komt.

TWEEDE AFDEELING.

OVER DE REDEDEELEN.

Eerste Les.

Vr. *In hoeveel soorten van woorden verdeelt men de taal?*

Antw. In de *tien* volgende soorten, als:

1°. Zelfstandige naamwoorden.

2°. Lidwoorden. (*)

3°.

(*) Hoewel er geen eigenlijke Lidwoorden in het Hebreeuwsch bestaan, heb ik toch gemeend deze verdeeling te moeten volgen, omdat er toch beteekenissen voor voorhanden zijn.

3°. Bijvoegelijke naamwoorden.

4°. Voornaamwoorden.

5°. Werkwoorden.

6°. Telwoorden.

7°. Bijwoorden.

8°. Voorzetsels.

9°. Voegwoorden, en

10°. Tusschenwerpsels.

Vr. *Hoe worden de zelfstandige naamwoorden verdeeld?*

Antw. In eigene שֵׁם עֶצֶם פְּרָטִי en in gemeene ש"ע כְּלָלִי.

Vr. *Wat is een gemeen zelfstandig naamwoord?*

Antw. Alle voorwerpen in de natuur, als בַּיִת huis enz.

Vr. *Wat zijn eigene zelfstandige naamwoorden, en hoe worden zij onderscheiden?*

Antw. 1°. Alle eigen namen van menschen, steden, dorpen, enz.

2°. ש"הַקִּבּוּץ Verzamelings naamwoorden, de namen van stoffelijke ligchamen, als זָהָב goud, enz. De namen van vele voorwerpen, als een ligchaam beschouwd, als גּוֹי volk, enz.

3°. ש"חִיחַס Stam- of familienamen, כּוּשִׁי Afrikaan.

4°. ש"הַמַּקָּרָה Afgetrokken naamwoorden, een naam op zich zelf staande, als חָכְמָה wijsheid.

5°. הַמְּשׁוּמָּף Een naam, die meer dan één zaak aanduidt, als אֵד damp, ook ongeluk.

6°.

6°. הַנִּרְדָּף Een naam waarvan meer woorden zijn, die dezelfde beteekenis hebben, als מָטָר: גֶּשֶׁם regen, enz.

7°. הַנִּגְזָר Een naam, die van een ander is afgeleid, als חַמָּה zon van חֲמַם hitte, enz.

8°. הַמְּשָׁאָל Een naam, die bij overdragt in eene andere beteekenis, dan de oorspronkelijke gebezigd wordt, רֹאשׁ hoofd; רֹאשׁ הָהָר top der berg, enz.

Vr. *Waarvan worden de meeste naamwoorden afgeleid?*

Antw. Van een grondwoord, dat uit drie letters bestaat, door bijvoeging van één of meer der letters הָאֲמָנוֹתִי.

Vr. *Hoeveel geslachten hebben de zelfstandige naamwoorden?*

Antw. Drie, mannelijk, vrouwelijk en tweeslachtig of onzijdig.

Vr. *Welke woorden behooren tot het mannelijk geslacht?*

Antw. 1°. Alle mannelijke eigen namen, als דָּוִד David, enz.

2°. Alle mannelijke eigenschappen en bedieningen, als נַחַשׁ smid, מֶלֶךְ koning, enz.

3°. De namen van volken, als מִצְרַיִם Egyptenaren.

4°. Van zeeën en rivieren, als יַם־סוּף Schelfzee enz.

5°. De namen van bergen, als סִינַי Sinaï, enz.

6°. Van metalen, als כֶּסֶף zilver, enz.

7°. Alle namen, die op ־ִם uitgaan, als מַיִם water, enz.

Vr.

Vr. *Welke behooren tot het vrouwelijke geslacht?*

Antw. 1°. Alle vrouwelijke eigen namen, als מִרְיָם Maria, enz.

2°. Alle vrouwelijke waardigheden en bedieningen, als מַלְכָּה koningin, אָמָה dienstmaagd, enz.

3°. De namen van landen en steden, als אַשּׁוּר Assyrie, יְרוּשָׁלַיִם Jeruzalem, enz.

4°. Die, welke op ־ָה, ־ֶת, ־ִת en וֹת eindigen, als בְּרָכָה zegen, אַדֶּרֶת mantel, אַחֲרִית einde, יַלְדוּת kindschheid, enz.

Vr. *Welke zijn tweeslachtig of onzijdig?*

Antw. Die, welke in het mannelijke en vrouwelijke onveranderd blijven, als עַכְבָּר muis, enz.

Vr. *Hoeveel getallen hebben de zelfstandige naamwoorden?*

Antw. Twee, enkelvoudig en meervoudig.

Vr. *Wanneer staat het in het enkelvoudig?*

Antw. Zoo het slechts één voorwerp aanduidt.

Vr. *Wanneer is het meervoudig?*

Antw. Indien het meer dan één voorwerp aanduidt.

Vr. *Waardoor wordt het meervoud gevormd?*

Antw. Door achtervoeging van ִים voor het mannelijke, en וֹת voor het vrouwelijke geslacht.

Vr. *Kunnen alle zelfstandige naamwoorden in het meervoud komen?*

Antw. Er zijn er, die altijd in het enkelvoud, en weder, die altijd in het meervoud komen.

Vr. *Wat zijn naamvallen?*

Antw.

Antw. De toevallige veranderingen, waarvoor de zelfstandige naamwoorden vatbaar zijn.

Vr. *Hoeveel naamvallen zijn er?*

Antw. Vier; de eerste נֹשֵׂא de werker, de tweede נָשׂוּא de lijder, de derde יַחַס הַגְּבוּל de bepaling, zijnde de verklaring van een gedeelte des voorstels, en de vierde יַחַס הַדִּמְיוֹן de vergelijking, welke te kennen geeft, dat eene eigenschap aan eene zelfstandigheid in gelijke of ongelijke mate, als aan een ander toegekend wordt.

Vr. *Heeft de derde naamval ook nog onderdeelen?*

Antw. Ja; als: 1. גְּבוּל שְׁאֵלָיו aan wien iets toekomt. 2. שֶׁבּוֹ ־ in, uit, door, om, of met wat iets geschiedt. 3. שֶׁמִּמֶּנּוּ ־ van wien iets toekomt, of ontnomen wordt.

Vr. *Hoeveel trappen van vergelijking heeft men?*

Antw. Drie; 1° הַשָּׁווּי de vergelijking van gelijkheid.
2° הַהֶבְדֵּל die van meerderheid.
3° הַהַפְלָאָה de overtreffende, komende alsdan het bijvoegelijke naamwoord vóór of met de bepalende ה er voor.

Vr. *Wat moet men nog meer bij de zelfstandige naamwoorden opmerken?*

Antw. 1°. De betrekking יַחַס waarin het voorkomt, als onderwerp, voorwerp, of bepaling.

2°. סְמִכוּת De verbinding, of het met het volgende woord verbonden is.

3°.

3°. בְּנוּי Aanhangsel, welke er achter geplaatst is.

4°. מִשְׁקָל Vorm of wijze, hoe het vervoegd wordt.

Vr. *Wat is de vorm der zelfstandige naamwoorden?*

Antw. Daar de zelfstandige naamwoorden niet overeenkomen met de klanken, bij de vervoegingen, of met de aanhangsels, moet men het naamwoord naar de grondletters vergelijken, en, zoo als de werkwoorden in de vormen veranderen, zoo verandert ook het naamwoord.

Vr. *Geef eens een voorbeeld van vervoeging van het woord* דָּבָר?

Antw. Het woord דָּבָר is mannelijk, en dus zonder verandering van letters, gaande op de vorm פָּעַל, als:

Mannelijk Enkelvoud.		*Vrouwelijk Enkelvoud.*
Vorm		פָּעַל.
דָּבָר		דָּבָר
דְּבַר	in verbinding	דְּבַר
דְּבָרִי		דְּבָרִי
דְּבָרְךָ		דְּבָרֵךְ
דְּבָרוֹ		דְּבָרָהּ

Het naamwoord enkelvoud en het aanhangsel meervoud is gelijk in beide geslachten:

דְּבָרֵנוּ	
דְּבָרְכֶן	דְּבָרְכֶם
דְּבָרָן	דְּבָרָם

Het naamwoord en aanhangsel in enkelvoud

Mannelijk.	*Vrouwelijk.*
in beide gelijk	דְּבָרִים דְּבָרִי דְּבָרַי
דְּבָרִיךָ	דְּבָרַיִךְ
דְּבָרָיו	דְּבָרֶיהָ

Het naamwoord en aanhangsel in meervoud

=	
דְּבָרֵינוּ	
דְּבְרֵיכֶם	דְּבְרֵיכֶן
דְּבְרֵיהֶם	דְּבְרֵיהֶן

Tweede Les.

OVER DE LIDWOORDEN OF BEPALENDE ה.

Vr. *Wat gebruikt men in het Hebreeuwsch voor de Lidwoorden?*

Antw. De ה met een פַּתַח gevolgd van een דָּגֵשׁ.

Vr. *Bekomt de* ה *altijd een* פַּתַח?

Antw. Zoo de volgende één der letters אהע is, bekomt zij een קָמָץ; volgt er een ח naar met een קָמָץ, dan bekomt de ה een סֶגוֹל als הֶחָכָם enz.

Vr. *Heeft de* ה *nog meer beteekenissen?*

Antw. Ja, als הַקּוֹרֵאָה roepend, en heeft alle regels der bepalende, הַתְּמִיהָ, verwonderende en הַשְׁאֵלָה vra-

vragende ; in deze twee gevallen heeft zij oorspronkelijk de חֲטַף פַּתַח, en indien de volgende eene שְׁוָא is, bekomt zij een פַּתַח, zonder דָּגֵשׁ.

Derde Les.

OVER HET BIJVOEGELIJK NAAMWOORD תּוֹאַר הַשֵּׁם.

Vr. *Wat zijn bijvoegelijke naamwoorden?*

Antw. Die, welke de hoedanigheden der zelfstandige naamwoorden te kennen geven, als: קָטוֹן klein.

Vr. *In hoe vele betrekkingen kan het ten opzigte der zelfstandige naamwoorden komen?*

Antw. In tweederlei: 1°. Men kan de hoedanigheid beschouwen, als door eene oordeelvelling te bevestigen, dan komt het bijvoegelijke naamwoord na het zelfstandige.

2°. Men kan het ook beschouwen als het gezegde van het voorstel, als dan komt het in hetzelfde geslacht en getal als het zelfstandige naamwoord.

Vr. *In welke gevallen komen de bijvoegelijke naamwoorden?*

Antw. 1°. Wanneer het als zelfstandig gebezigd wordt.

2°. Als het in סְמִכוּת gesteld wordt door het zelfstandige naamwoord, dan wordt het een zamengesteld naamwoord.

Vierde Les.

OVER DE VOORNAAMWOORDEN כִּנּוּי הַשֵּׁם.

Vr. *Wat zijn voornaamwoorden?*

Antw. Die, welke voor of in plaats der zelfstandige naamwoorden komen.

Vr. *Hoeveel soorten zijn er?*

Antw. Vijf; te weten; 1°. persoonlijke, 2°. bezittelijke, 3°. betrekkelijke, 4°. aanwijzende, 5°. vragende.

Vr. *Wat zijn persoonlijke?*

Antw. Die in plaats of voor de zelfstandige naamwoorden komen, als אֲנִי, הוּא enz.

Vr. *Wat bezittelijke?*

Antw. Die, welke een eigendom of bezitting te kennen geven, als שֶׁלְּךָ שֶׁלִּי het mijne, uwe enz.

Vr. *Wat betrekkelijke?*

Antw. Die, welke op iets, dat te voren genoemd is, betrekking hebben, als אֲשֶׁר dat, die enz.

Vr. *Wat aanwijzende?*

Antw. Die, welke als met den vinger aangewezen moeten worden, als זֶה deze.

Vr. *Welke vragende?*

Antw. Die eene vraag aanduiden, als מִי wie enz.

DER-

DERDE AFDEELING.

OVER DE WERKWOORDEN פְּעָלִים.

Eerste Les.

Vr. *Wat zijn werkwoorden?*

Antw. Die, welke aanwijzen wat een voorwerp doet, als אָכַל eten enz.

Vr. *Hoe worden zij ten aanzien van derzelver gebruik verdeeld?*

Antw. In פָּעַל bedrijvende, wanneer eene daad geschiedt, waardoor het voorstel een voorwerp heeft hetwelk die werking ondergaat, als רָאָה zien enz.

נִפְעַל Lijdende, wanneer de persoon of zaak, die in de vorige vorm bedrijvend voorgesteld was, als het onderwerp des voorstels aangemerkt wordt, als הֵרָאוֹת gezien worden.

עוֹמֵד Onzijdig, als het slechts eenige verandering of beweging uitdrukt, zonder dat de werking op een ander overgaat, als הָלַךְ gaan, enz.

חוֹזֵר Wederkeerig, zoo de werking op den bedrijver terugkeert, als הִתְרַחֵק zich verwijderen.

Vr. *Wat moet men bij werkwoorden nog opmerken?*

Antw. De vervoeging derzelve.

Vr.

Vr. *Hoeveel vormen van vervoeging zijn er?*

Antw. Zeven. 1°. קַל bevattende zoowel bedrijvende als lijdende.

2°. נִפְעַל de lijdende, die in den קַל bedrijvend zijn; ook wel sommige bedrijvende, die alleen wegens zekere overeenkomst in de beteekenis, de lijdende vorm aannemen.

3°. פִּעֵל bevattende, die in de קַל onzijdig zijn en hier bedrijvend worden; ook de zaken, die eene werking met eenen bijzonderen nadruk te kennen geven.

4°. פֻּעַל de lijdende werkwoorden, die in de פִּעֵל bedrijvend zijn.

5°. הִפְעִיל bevattende de werkwoorden, die meestal de werking door een derde persoon te kennen geven; ook de werkwoorden, die in de קַל onzijdig zijn, worden hier bedrijvend.

6°. הָפְעַל de lijdende, die in הִפְעִיל bedrijvend zijn.

7°. הִתְפַּעֵל de wederkeerende werkwoorden.

Vr. *Wat zijn de kenteekens der zeven vormen?*

Antw. De קַל heeft geen andere kenteekens, dan de gewone dienstbare letters, ter aanwijzing der personen en geslachten.

נִפְעַל De נ, welke door de geheele vervoeging geschreven of door een ד״ח in de volgende letter vervangen wordt.

פִּעֵל In de tweede grondletter een ד״ח, en zoo de-

deze één der letters אהחער is, dan verandert de voorgaande korte klank in een langen.

פָּעַל gelijk de פִּעֵל een דָּגֵשׁ en is alleen in de klanken onderscheiden.

הִפְעִיל de ה vooraf en de י tusschen de tweede en derde grondletters.

הָפְעַל de ה vooraf en verschilt in de klanken.

הִתְפַּעֵל de הת vooraf en de דָּגֵשׁ in de tweede grondletter.

Tweede Les.

OVER DE GRONDWOORDEN שׁוֹרָשִׁים BENEVENS DE WIJZEN, TIJDEN, PERSONEN, GESLACHTEN EN GETALLEN.

Vr. *Waar moet men bij de werkwoorden het eerste op letten?*

Antw. Op de Radix of het grondwoord, hetwelk uit niet meer dan drie letters kan bestaan; men vergelijkt ieder woord naar het woord פָּעַל, de eerste letter noemt men פ הַפָּעַל, de tweede ע הַפָּעַל en de derde ל הַפָּעַל.

Vr. *Hoe worden dezelve onderscheiden?*

Antw. In שְׁלֵמִים, חֲסֵרִים, כְּפוּלִים, en drie soorten van נְחִים, als: נ׳ע׳ הַפָּעַל, נ׳פ׳ הַפָּעַל en נ׳ל׳ הַפָּעַל.

Vr.

Vr. *Wanneer is de Radix* יְשַׁלְּמִים ?

Antw. Zoo er het geheele grondwoord staat, zoodat er geene letter ontbreekt, of zonder dat er één der letters א ה ו י in het grondwoord zijn.

Vr. *Wat* חֲסֵרִים ?

Antw. Zoo één der letters ontbreekt, dit is niet anders, of er moet een נון in het grondwoord zijn. (*)

Vr. *Wat* כְּפוּלִים ?

Antw. Zoo de tweede en derde grondletter gelijk zijn.

Vr. *Wat* נַחִים ?

Antw. Zoo één der letters א ה ו י in het wortelwoord is.

Vr. *Hoe worden zij in dit laatste geval verdeeld?*

Antw. In de vijf volgende soorten:

1°. Is de eerste letter een א, zoo is het נַחֵי פ״א.
2°. Is de eerste letter een י, „ „ = פ״י
3°. Is de tweede letter een ו, „ „ = ע״ו
4°. Is de derde letter een א, „ „ = ל״א
5°. Is de derde letter een ה, „ „ = ל״ה

en ook nog חֲסַרֵי קְצָוֹת, zoo de eerste en laatste letter een נ is, als נָתַן.

Vr. *Hoeveel wijzen* דְּרָכִים *heeft men?*

Antw. Drie, als: bepalende דֶּרֶךְ הַמַּגְבִּיל, gebiedende הַצָּוּוּי en onbepaalde מָקוֹר wijs.

Vr.

(*) Echter zijn er twee woorden, die hiervan afwijken, als: הָלַךְ gaan, לָקַח nemen.

Vr. *Hoeveel tijden* זְמַנִּים *heeft men?*

Antw. De verledene עָבָר en de toekomende עָתִיד. De tegenwoordige tijd הֹוֶה heeft geenen bijzonderen vorm, maar wordt door het deelwoord בֵּינוֹנִי uitgedrukt.

Vr. *Hoeveel personen* גּוּפִים *heeft men?*

Antw. Drie; de eerste מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ, tweede נוֹכַח en derde נֶסְתָּר persoon.

Vr. *Hoeveel geslachten* מִנִּים *heeft men?*

Antw. Twee, mannelijk זָכָר en vrouwelijk נְקֵבָה.

Vr *Hoeveel getallen* מִסְפָּרִים *heeft men?*

Antw. Twee, enkelvoudig יָחִיד en meervoudig רַבִּים.

Vr. *Welke letters bedienen bij den verledenen tijd?*

Antw. De letters הוימנת *achter* het grondwoord, om de geslachten en getallen aan te wijzen; in dezer voege:

Enkelvoudig.

Mannelijk.		*Vrouwelijk.*	
Eerste persoon	תִּי	Eerste persoon	תִי
Tweede „	תָ	Tweede „	תְ
Derde „	-	Derde „	הָ

Meervoudig.

Mannelijk.		*Vrouwelijk.*	
Eerste persoon	נוּ	Eerste persoon	נוּ
Tweede „	תֶם	Tweede „	תֶן
Derde „	וּ	Derde „	וּ

Vr. *Welke bij den toekomenden tijd?*

Antw.

Antw. De letters אִיתָן voor en יָנוּה achter het grondwoord; als:

Enkelvoudig.

Mannelijk.		*Vrouwelijk.*	
1e persoon	אֶ	1e persoon	אֶ
2e „	תְּ	2e „ achter ִי voor	תְּ
3e „	יְ	3e „	תְּ

Meervoudig.

Mannelijk.		*Vrouwelijk.*	
1e persoon	נְ	1e persoon	נְ
2e „ achter וּ voor	תְּ	2e „	תְּ—נָה
3e „ „ וּ „	יְ	3e „	id. id.

Vr. *Welke bij de gebiedende wijs?*

Antw. יוּנָה achter, gelijk bij den toekomenden tijd.

Vr. *Welke bij de onbepaalde wijs?*

Antw. בכלם, welke Gerundia genoemd worden.

Vr. *Welke bij de deelwoorden?*

Antw. Bij het vrouwelijk enkelvoud ָה of ֶת achter, bij het mannelijk meervoud ִית en vrouwelijk וֹת achter de Radix.

Derde Les.

OVER DE DIENSTBARE LETTERS BIJ DE WERKWOORDEN.

OVER DE TIJDVERANDERENDE ו.

Vr. *Wat heeft de ו voor een eigenschap?*

Antw. Zij is het voegwoord *en*, en verandert de tijden der werkwoorden.

Vr.

Vr. *In welker voege geschiedt deze verandering?*

Antw. Zoo de toekomende tijd verandert in den verledenen, dan bekomt de ו een פַּתַח, gevolgd van een דָּגֶשׁ; indien er echter eene der letters א ה ח ע ר na volgt, verandert de פַּתַח in een קָמָץ, zonder דָּגֶשׁ er na.

2°. Zoo de verledene tijd in den toekomenden verandert, bekomt de ו een שְׁוָא; zoo er echter een שְׁוָא nakomt, verandert zij in een מְלֹאפּוּם en wordt uitgesproken als of er een א voor stond (אוּ oe) en wordt ו׳גְנוּבָה geheeten; ook indien de volgende één der letters ב ו מ ף is. Zij verandert ook wel in een פַּתַח, wanneer de eerste grondletter één der keelletters is en een gemengde שְׁוָא heeft; dan bekomt de ו dezelfde aanverwante klank; ook bekomt de ו wel een חִירִק, indien de eerste, die een שְׁוָא heeft, een י is, zoo rust de י onmerkbaar achter de ו, en de ו bekomt de lange חִירִק.

Vierde Les.

OVER DE PERSOONLIJKE AANHANGSELS כִּנּוּי הַגּוּף.

Vr. *Waartoe dienen de aanhangsels?*

Antw. Zij bekleeden de plaats van persoonlijke voornaamwoorden, en worden door de bedrijvende werkwoorden geregeerd.

Vr.

Vr. *Hoe worden zij voorgesteld?*

Antw. Door het bijvoegen achter de werkwoorden van eene of meer der letters בְּנוּיִם, in dezer voege: (*)

Enkelvoudig.

Mannelijk.		*Vrouwelijk.*	
Eerste persoon	נִי	Eerste persoon	נִי
Tweede „	ךָ	Tweede „	ךְ
Derde „	הוּ of וֹ	Derde „	הּ of ָה

Meervoudig.

Mannelijk.		*Vrouwelijk.*	
Eerste persoon	נוּ	Eerste persoon	נוּ
Tweede „	כֶם	Tweede „	כֶן
Derde „	ם	Derde „	ן

Vr *Hoeveel aanhangsels heeft iedere persoon?*

Antw. De eerste *acht*, de tweede *zes* en de derde *tien*.

Vijfde Les.

OVER DE TELWOORDEN מִלּוֹת הַמִּסְפָּר.

Vr. *Waartoe dienen de telwoorden?*

Antw. Om de hoeveelheid der voorwerpen aantewijzen.

Vr. *Hoeveel soorten heeft men?*

Antw. Twee; bijzondere en gemeene.

Vr.

(*) Ik heb onnoodig geacht, tafels van vervoeging hierbij te voegen, daar die genoeg afzonderlijk te bekomen zijn.

Vr. *Wat zijn bijzondere en hoeveel soorten heeft men?*

Antw. Zij geven eene bepaalde hoeveelheid te kennen, en zijn zeven in getal, als: N°. 1. שְׁנַיִם אֶחָד שְׁמֹנָה שִׁבְעָה שִׁשָּׁה חֲמִשָּׁה אַרְבָּעָה שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרָה תִּשְׁעָה enz.

2°. Afgetrokken getallen, die voornamelijk tot de zamenstelling der getallen dienen, zoo als door gemelde voorbeelden blijkt, en ook om de hoeveelheid bij voorkeur als een geheel uit te drukken.

3°. De indeelende getallen, als: שְׁנַיִם שְׁנַיִם twee aan twee.

4°. Bijwoorden van telling, als: פַּעַם אַחַת eene keer.

5°. Vermenigvuldigende כָּפוּל dubbel.

6°. Deelende חֲצִי de helft.

7°. De letters des alphabets, welke gebruikt worden, om de getallen uit te drukken.

Vr. *Welke zijn de algemeene?*

Antw. כֹּל al, gansch, לֹא geen, מְעַט weinig.

Zesde Les.

OVER DE BIJWOORDEN תֹּאַר הַפֹּעַל.

Vr. *Waartoe dienen de bijwoorden?*

Antw. Zij geven te kennen, hoe een werking geschiedt, als טוֹב wel, רַע kwalijk, enz.

Vr.

Vr. *Hoeveel soorten heeft men?*

Antw. 1°. Van plaats, als עַל op enz.

2°. van tijd en duurzaamheid, הַיּוֹם heden enz.

3°. Van hoedanigheid en wijze, בַּלַּהַט in stilte enz.

4°. Van hoeveelheid, עוֹד nog enz.

5°. Van ondervraging en twijfeling, אִי waar enz.

6°. Van vergelijking en verhouding, כְּמוֹ gelijk enz.

7°. Van bevestiging en ontkenning, יֵשׁ het is enz.

Zevende Les.

OVER DE VOORZETSELS מִלּוֹת הַיַּחַס.

Vr. *Wat zijn voorzetsels?*

Antw. Die, welke de omstandigheden en betrekking der zelfstandige naamwoorden en werkwoorden aanduiden.

Vr. *Welke zijn dezelve?*

Antw. מִן op, עַל van, בְּעַד door, תַּחַת onder en לִפְנֵי voor; verder de letters בכלם voor de woorden.

Achtste Les.

OVER HET VOEGWOORD מִלַּת הַחִבּוּר.

Vr. *Wat zijn voegwoorden?*

Antw. Die de eene rede met de andere verbinden.

Vr. *Hoe worden zij onderscheiden?*

Antw. In zamenbindende is de ו de voornaamste; voorts אַף ook, כִּי dewijl, enz.

2°.

2°. Scheidende, אוֹ of.
3°. Voorwaardelijke, אִם indien.
4°. Tegenstellende, אוּלָם echter.
5°. Redegevende, יַעַן dewijl.
6°. Vergelijkende, כַּאֲשֶׁר gelijk.
7°. Verhalende כִּי dat.
8°. Toestaande, כְּיַאַת ofschoon.
9°. Besluitende, אַיֵּךְ hoe veel te meer.

Negende Les.

ÖVER DE TUSSCHENWERPSELS מִלּוֹת הַקְּרִיאָה.

Vr. *Wat zijn tusschenwerpsels?*
Antw. Die de gewaarwording der ziel te kennen geven.
Vr. *Hoe worden zij onderscheiden?*
Antw. 1°. In die van aanmoediging, als: הָבָה לְכָה welaan!
2°. Van bevreemding, הֵן, רְאֵה הִנֵּה ziet!
3°. Van blijdschap, הֵאָח ha ha! הֵידָד hoezee!
4°. Van beklag, אֲהָהּ ach! אוֹי o wee!
5°. Van smeeking, אָנָּה o eilieve!
6°. Van hoop, לוּ toch!
7°. Van aansporing tot stilte, הַס st...!
8°. Ook zamengestelde, als: הוֹשַׁעְנָא help toch!

EINDE.